

תוספת שבת

העלון לרפואת הגה"ג רבי ישראל בונים בן חיה רויזא (שרייבר) שליט"א ולרפואת הגה"ג רבי חיים בן רעשא ריזל (ברמן) שליט"א

זמני הדלק"נ יו"ט שבועות
ירושלים: 6:57 מוקדם: 6:47
בני ברק: 7:13 מוקדם: 7:03
מודיעין עילית: 7:06 מוקדם: 6:56
חיפה: 7:07 מוקדם: 6:57
טבריה: 7:03 מוקדם: 6:53

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

גם כשעושים עירוב תבשילין בעיו"ט יש להקדים ולגמור הבישולים מיו"ט לשבת מוקדם:

גופא, הלא יש כאן לתא דמלאכה דאורייתא, וכתבו דמטעם זה נהגו להקדים תפילת ערבית בליל שבת כשחל סמוך ליו"ט, כדי שלא יתאחר בישולו עד סמוך לחשיכה... (משנ"ב תקכ"ז סק"ג) ויש להזהיר בבית 'הדליקו את הנר' גם בכניסת שבת שחל ביו"ט שלא יטעו שמדליקים בלילה כמו בליל יו"ט שישנם המדליקים בלילה, ובארחות רבינו (ח"ב יו"ט עמ' קא) הביא שהסתייפלר זיע"א בשבת החל במוצאי שבועות הורה לרבנית להדליק 35 דק' לפני השקיעה. וגם לנוהגים בליל יו"ט להדליק בלילה, עדין יש לדעת שגם ביו"ט יש מצוה של תוספת יו"ט דאורי' לפני השקיעה, (משנ"ב רס"א ס"ק י"ט)

בערב שבת פר' נשא החל ביו"ט המיוחד של חג השבועות, יש הזדמנות מיוחדת לקבל שבת מוקדם ולהדליק נרות שבת החל מפלג המנחה. וכך זוכים שיהיה יו"ט ושבת ביחד, ויש לגמור מוקדם ההכנות מיו"ט לשבת. וכמו שכבר הביא המג"א והמשנ"ב בסי' תקכ"ז סק"ג, שיקדימו הבישולים ביו"ט שיספיקו להביא לאורחים, וכשיגמור ההכנות צריך לומר שמקבל מצוות תוספת שבת, או מזמור שיר ליום השבת.

וז"ל המשנ"ב: וכתבו האחרונים, דביו"ט שחל להיות בער"ש יזהר להקדים הכנת מאכליו לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד יום גדול, דסמוך לחשיכה בזמן דלא שייך שיצטרך לו ביו"ט

במעלת שבת אסרו חג שבועות

ואיסרו חג פירושו שיאסרו אותו ויקשרנו בעבותות אהבה, כדי שיתערב וכדי שלא ילך מיד, וכמלוה מלכה במוצ"ש, עיי"ש,

אמנם יעויין בבן יהוידע שמסביר דברי הגמ' כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב... שאינו אוכל לתאוות גופו, אלא לכבוד החג שמקשר כוונתו בהארת החג עם אכילה ושתיה, ושולחנו של אדם כשאוכל לשם שמים הוא כמזבח וקרבן, [ואפשר לומר, שלכן מס' חולין הנלמדת כעת בדף היומי, נכנסה בסדר קדשים לרמוז לנו שזה בידענו להפוך את החולין לקדשים...]. ובפרט באיסרו חג של שבועות הביא המג"א שהיה זמן הקרבת הקרבנות כאשר חג שבועות חל בשבת, ובתוס' רי"ד (חגיגה יז) הסביר שבכל שבועות לא הספיקו להקריב כל עולות ראייה וחגיגה ביום אחד, ולכן תמיד היה יו"ט יומים... וכן הביא המשנ"ב תצ"ד סק"ו דאסרו חג דשבועות הוא כעין יו"ט, ויותר מאיסרו חג אחרים, וידוע שמרן הגרי"ש אלישיב זיע"א היה שמח במיוחד בשבת כזו (חוברת עבודת המועדים).

ובב"י הביא שהירושלמי (ע"ז א' א') קורא לאסרו חג 'בנה דמועדא' שהוא בן המועד, ומשמע שהיו ממש יו"ט, ועיין בשו"ת תורה לשמה סי' ק"מ שהאריך בזה שע"ז שאנו ממשיכים ונוהגים באסרו חג כחג אנו ממשיכים עם החג, (מובא בלוח עיתים לבניה)

במעלת סעודת מלוה מלכה ולמה נקראת גם סעודת דוד המלך... ולמה רבי אבהו אכל בה דוקא בשר כליה?

שמקורה בירושלמי בברכות, וכן שיש מדליקין נרות במקום האופל שע"ז זכה שאול למלוכה (ע"ש).

והביא הכף החיים שהיא גם סגולה להנצל מחיבוט הקבר כשמזכיר שהיא סעודת דוד המלך, ומזמור לדוד ה' רועי, ושהיא ממשיכה את השפעות השבת לימות החול, וכן הביא השבלי הלקט שיש איבר באדם שאינו מתכלה לאחר מיתה ומתקיים רק מסעודה זו! ולכן יש עניין גם לנשים לעשותה, ועדיף לקיימה בפת. (הגר"א שדיק מהגמ', וחזו"א)

במעלת סעודת מלוה מלכה הבאה ללוות את המלך, אבל היא נקראת גם ע"ש דוד המלך, התבאר בשו"ע ובמפרשיו בסי' ש', וכדאי מאד מידי פעם ללומדה בפנים...

והסביר בבן יהוידע שנקראת הסעודה ע"ש דוד המלך, שדוד ידע שימות בשבת, (שבת ל.) ובכל שבת שלא מת עשה סעודת הודאה, ולכן נקראת הסעודה על שמו, (ועיין בפסקי תשובות שהאריך בסגולותיה), ובמשנ"ב בסוף סי' רצ"ה הביא שראוי גם להיזהר ולומר את תפילת מוצ"ש 'רבונו של עולם החל עלינו'..

ועוד משמע מהגמ' בשבת קיט: ובמהרש"א שם, שיש להכין מאכל מיוחד לסעודה זו, ועדיף בשר או דג, (מג"א)

והגמ' (שם) מספרת שהיו מכינים לרבי אבהו עגל משולש למלוה מלכה, והיה אוכל ממנו רק כלייה, וכשגדל אבימי בנו לא הבין למה צריך לשחוט עגל שלם בשביל הכליה, הרי ניתן לשמור כלייה מהעגל של שבת, ואכן כך עשו ואז בא אריה וטרף עגל, ללמד שכדאי סעודת מלוה מלכה שישחטו בשבילה בהמה שלימה..., ולכא' למה רבי אבהו אכל דוקא הכליה של הבהמה במוצ"ש ולא חלקים אחרים, עד כדי כך שגם כשהשאירו לו מער"ש חלק בבהמה זה היה דוקא הכליה? ותיצו עפ"י הגמ' בע"ז כח: שמספרת שרבי אבהו חש באוזנו ואמרו לו שכליה זה הרפואה לאוזן, ולכן במוצ"ש שזהו זמן מסוגל לרפואה לכל דבר, כמו שכתבה הגמ' חמין ופת חמה במוצ"ש מלוגמא (חמין) לרחיצה ולשתיה במוצ"ש הם רפואה, רש"י), לכן רבי אבהו

לרפואת אוזנו אכל כליה במוצ"ש, ועוד טעם לאכילתו כליה בכך יהודיע הביא את המהרש"א, שכיון שדוד אמר בתהילים טז, 'אף לילות יסרוני כליותי' וכן בפרק כו, 'צרופה כליותי וליבי', שכוונתו שהפך לטובה גם את הכליה השמאלית שלו שהיא מייצגת לרעה, וזה מעלה שמצאנו רק אצל דוד ולכן בסעודה שעל שמו, אכל רבי אבימי כלייה לרמוז מעלת דוד, וכיון שמיעט בכבודה, אכל אריה העגל, שדוד משבט יהודה שנמשל לאריה, (ועיין חת"ס)

וידוע מהגר"א שהקפיד שיאכלו פת לסעודה זו, והעיר אשתו לסעודה זו אפי' שרצתה לצום ג' ימים מעת לעת, ואמר לה שאין שוה כל התעניות להפסד מלוה מלכה אחד!! וגם מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל עורר הרבה להתחזק בסעודה זו ואמר שזה סגולה להרבה דברים ובפרט ללידה קלה ותקינה, וכך הביאו מהנועם אלימלך צוק"ל.

למה הנביא אומר שניתן לנו בהר סיני מצוות ולא פירט איזה מצוות ורק שבת פירט בפני עצמו ואפי' פעמים?

שמדבר על כל שאר המצוות מוזכר 'מצות' חסר ו', (מנחת בשם ירושלמי פרק ד' נדרים ה"ט, וז"ל הירושלמי: אמר ר"א בר אבינא מצוות שבת מליא להודיעך שהיא שקולה ככל מצוותיה של תורה, פירוש מצוות דכתיב גבי שבת, דכתיב ואת שבת קדשך הודעת להם 'ומצוות' מלא ב' ואיין, עכ"ל) והרלב"ג ביאר שם איך כל עשרת הדיברות כבר מוזכרים בפסוק הראשון (י"ב) וביאר ששבת ולא תשא הם 'מצוות טובים', ורמזים במילים 'והחוקים והמצוות הטובים' בגלל שעם היותם חוקים הם מבוארי התועלת, וכמו שביאר בפר' יתרו, ע"ש,

ואפ"ל שהפירוש של הפסוק 'ושבת קדשך הודעת' שהרי רק לפני מצוות השבת נאמר למשה באופן מיוחד ללכת ולהודיע לישראל שלאחר שנאמר שבת נאמר 'לדעת כי אני ה' מקדישכם' בגלל שהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, (ביצה טז) ושבת היא היחידה שניתנה לנו מ'בית גנזיו' של הקב"ה, (וכבר הבאנו בעבר שכל אדם לפי גדלות עשרו ככה מה ש'בכספת שלו' שווה יותר...) וודאי שלא הביאו לנו מתנה רק כדי לאכול ולישון... כי א"כ מה יש למשה להודיע לנו אנו נדע כבר לבד, ושבת היא גם ניתנה לישראל במרה ולפני מתן תורה.

וזה הפסוק שמביא את מאמר עזרא בספרו את כל התהליך של ישראל במדבר, (נחמיה ט' פסוק י"ב): ועל הר סיני ירדת ודבר עמהם משמים, ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חוקים 'ומצוות' טובים, (ופסוק י"ג) ואת שבת קדשך הודעת להם 'ומצוות' וחוקים ותורה צוית להם ביד משה נביאך, ויש להקשות, למה דוקא שבת מובא שקיבלנו בהר סיני ולא הוזכר שום דיברה אחרת מעשרת הדיברות בפסוקים? ועוד הקשה הירושלמי למה בפסוק י"ב מוזכר מצות עם ו' אחד, ובפסוק י"ג המדבר בשבת מוזכר 'מצוות' עם שני ו'?

ונבאר הדברים: על קושיה א' מבאר רש"י בסוף פר' שלח שמכאן לומדים ששבת שקולה ככל המצוות (במדבר טו מא) ולכן רק היא מוזכרת בפני עצמה, וז"ל רש"י שם: ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי למה נסמכה פר' מקושש לפרשת ע"ז, לומר שהמחלל שבת כעובד ע"ז, שאף היא שקולה ככל המצוות, וכן הוא אומר בעזרא, ועל הר סיני ירדת..., והביא שלכן נסמך גם ציצית שגם שקולה. ומכאן הקושיה השניה למד הירושלמי ששבת שקולה ככל המצוות, ולכן בפסוק שמדבר על שבת נכתב 'מצוות' עם שני ו', משא"כ בפסוק הראשון אפי'

ליקוט מורחב בענין הדלקת הנרות ביו"ט

ובו יבואר א. ברכת ההדלקה לפניה או לאחריה ב. מתי זמן הדלק'נ ביו"ט

ג בטעם איחור המעריב כליל שבועות. (התבאר לעיל) ד. בדיני תוספת שבת האם מספיק בפרישה ממלאכה.

ההדלקה. השערי תשובה מביא דגול מרבבה שדוחה המג"א שלא שייך שיתבלבלו בין שבת ליו"ט מאחר וברכתם שונה, וכן גם פסק המטה אפרים [סי' תרכ"ה סל"ג ובאלף למטה ס"ק ג'] והוסיף שאין למחות בנוהגות לברך לאחר ההדלקה כשמדליקות מבעוד יום (מטעם המג"א שלא יתבלבלו עם שבת) אבל באותם המדליקות כלילה לכו"ע צריכות לברך לפני ההדלקה, מאחר שבכה"ג גם למג"א לא שייך לא פלוג כי יש היכר גדול בין שבת שמדליקות מבעוד יום ליו"ט שמדליקות בחשיכה, והוסיף שעדיף להדליק גם ביו"ט מבעוד יום כערש"ק. אמנם איש המדליק נרות יו"ט ודאי שיברך לפני ההדלקה, מאחר ואפי' בנרות שבת סוברים שאינו מקבל שבת בהדלקתו אפי' בסתמא (ביאה"ל ד"ה אחר).

הרמ"א סי' רס"ג סעיף ה' מביא מחלוקת לגבי הדלקת נרות שבת האם מברכים לפני ההדלקה או לאחריה, י"א שמברכים לפני וכן כל המצוות שמברך עובר לעשייתן, וי"א שמברך לאחריה מאחר שאחרי הברכה יש לחשוש שקיבלה שבת ואינה יכולה להדליק הנרות וכדי שלא יהיה חסרון של עובר לעשייתן מכסים היד על הנרות בשעת הברכה ואינם נהנים מהנר עד לאחר הברכה וכך פוסק הרמ"א להלכה.

אמנם לפי"ז ביו"ט שמותר להדליק גם לאחר קבלת יו"ט עדיף לברך לפני ההדלה כדי שיהיה עובר לעשייתן, וכך מביא המשנ"ב בס"ק כ"ז בשם הרבה אחרונים, וכן הביא בן הדרישה בהקדמתו לטור יו"ד בשם אמו שביו"ט ידליקו לאחר הברכה, משא"כ המג"א חלק ומדין לא פלוג גם ביו"ט אמר שיברכו לאחר

ב. מתי זמן הדלקת נרות ביו"ט

הבאר היטב בסי' תק"ג ס"ק ד' כתב בשם הלבוש והשל"ה שיש להדליק מבעוד יום גם בעיו"ט כדי שלא יחזרו לביתם ויהיה חשוד, וכן כתב בן הדרישה בשם אמו שטעות של הנשים המדליקות משחשיכה בעיו"ט, ועדיף שהכל יהיה מוכן בבואו מביהכנ"ס כדמשמע בגמ' שזה מכבוד היום, ושיקבלו יו"ט ע"י ההדלקה, ועוד משום שכל מלאכה שאפשר לעשותה מעיו"ט אסור לעשותה ביו"ט לכתחילה (טור סי' תצ"ה) ובנה הצדיק דבריה.

אמנם האלף למטה בסי' תרכ"ה ס"ק נ"א לא הסכים לטענתה השניה שכשאפשר להדליק מעיו"ט אסור להדליק ביו"ט כי זה רק במכשירי אוכל נפש, משא"כ הדלקת נר לכבוד יו"ט ובהכנ"ס מותרת לכתחילה (שו"ע תקי"ד סעיף ה', וע"ש בהרחבה) ובאמת דבריו נסתרים שהרי במטה אפרים בסעיף ל"ט כתב שבעיו"ט לפני מנחה ידליקו רק הנרות שלפני העמוד, ושאר הנרות בבהכנ"ס ידליקום לפני מעריב, ואפי' שכל ערש"ק מקדימים להדליק את כל הנרות זה רק בגלל שמיד מקבל שבת ולכן מותר להקדים הדלקתם אבל ביו"ט שאינו רוצה לקבלו בעוד היום גדול (כבערש"ק) יש להמתין עם הדלק"נ בבהכנ"ס עד מעריב ולכה"פ חצי שעה לפני חשיכה, והסביר דבריו באלף למטה מאחר ותוספת יו"ט דאורי' מוכרח להדליקם לפחות חצי שעה קודם חשיכה, ולכאורה הרי סבר שמותר להדליק ביו"ט לכתחילה נרות לכבוד, ולמה א"א להמתין למעריב ולהדליק בחשיכה, ע"כ שיש להקדים גם הדלקה כשאפשר לעשותה מבעוד יום וצ"ע,

ויותר דאולי כל ההיתר להדליק נרות ביו"ט לכבוד יו"ט פעם שלא היה חשמל משא"כ היום יאסר להרבות סתם נרות ביו"ט לכבוד יו"ט ורק מה שמדליק בכל שבת ויו"ט מותר. (שו"ת באר משה ח"ג ע"ו). אמנם דעת הגר"נ קרליץ בחוט שני שגם היום יש ריבוי אור ע"י הנרות וכשהשפעתם ניכרת מותר להדליקם, וכן כתב הגרש"ז אורבך שיש גם היום כבוד ועונג ליו"ט בריבוי הנרות ובפרט סמוך לחשיכה, וכן מטעם שמא יתכבה החשמל ויצטרך הנרות (בפרט שחשוד בבית מותר). (ספר יו"ט שני כהלכותו הוספות לפ"א הערה מ"ד).

טעמים נוספים שאין חיוב להדליק מעיו"ט משום דבר שאפשר מעיו"ט, שהרי מפסיד שמן עי"ז וכך יכבה הנר מוקדם ובכה"ג א"צ להקדים. טעם נוסף להדליק מבעוד יום - לשיטת הגר"א שהסביר שיש שני מצוות בהדלק"נ שבת ויו"ט גם כבוד וגם עונג, וכבוד זה ההדלקה מערש"ק לכבוד השבת, ועונג זה ההנאה באכילה לאור הנרות ולכן משום כבוד היו"ט יש להדליקם דווקא מבעד יום שלאחמ"כ מפסיד מצוות כבוד היו"ט ששווה לשבת לענין זה (רמב"ם פ"ו)

ואמנם אפ"ל שעיקר טעמם כדי להדגיש שגם ביו"ט מצוות התוספת יו"ט היא דאורייתא וכמו בשבת (משנ"ב רס"א ס"ק י"ט, מג"א סק"ח) מאחר וישנם טועים החושבים שביו"ט אין מצוות תוספת וכבר עוררו ע"ז שיש להזהיר ההמון שיו"ט שוה לשבת לענין חיוב התוספת [המטה אפרים תרכ"ה סעי' ל"ב ובקצה המטה ס"ק מ"ג ובאלף למטה שם ובס"ק י"ב].

הדעה השניה שמדליקים בעיו"ט בחשיכה [ומקורה במאירי ובעה"מ בשבת כג. - ומשנת יעב"ץ סי' ל"ד] וטעמה כדי שלא

ידליקו גם ליו"ט שני מבעוד יום, ובו אסור להדליק עד שתחשך, ובפרט ביו"ט שחל במוצש"ק שיש להמתין הרבה להדלק"נ, (ושתאמר לפני"ז המבדיל בין קודש לקודש) ולכן כדי למנוע תקלות אמרו שימתינו גם ביו"ט ראשון לחשיכה, אמנם הגר"ב זולטי טען שסברא זו שייכת רק בחו"ל אבל היום בא"י שאין יו"ט שני אין תקלה בהקדמת הדלק"נ (ואולי אטו יו"ט שני דר"ה), וכן אשת הדרישה תקפה מנהג זה ואמרה שהוא טעות נשים. (שש"כ פרק מ"ד פסקי תשובות תקיד אות יט). טעם נוסף לציין שההדלקה היא משום הסעודה (מנחת שמואל סי' ל')

ג. הטעמים לאחר מעריב וקידוש בשבועות

הט"ז והמג"א בסי' תצ"ב כתבו "מאחרים להתפלל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות", וכן כתב הפרי"מ"ג שאף הביא בשם תשובות משאת בנימין שרק עם הקידוש יש להמתין כדי שלא יחסר מעט מיום המ"ט לספירה ויהיה חסר "בשבע שבתות תמימות" משא"כ במעריב א"צ, וכן כתבו השל"ה והיעב"ץ שרק בקידוש יחכו שעיקר הקפידה לא לאכול מבעוד יום ואדרבא עדיף להקדים מעריב מבעוד יום כדי להוסיף מחול על הקודש, ומסתברא דזהו הטעם לנשים שנוהגות גם בערב שבועות להדליק נרות מבעוד יום כדי להוסיף ולקיים המצוה דאורייתא של תוספת יו"ט (משנ"ב רס"א ס"ק י"ט) וזהו הטעם שיש חובה לקבל תוספת יו"ט בשבועות בפה לכא"א כמו כל ערש"ק ועיו"ט אפי' שאולי זה יגרע התמימות תהינה, מאחר ועדיף לגרע תמימות מלהפסיד מצוה דאורייתא. [ועוד טעם שאפשר להקדים המעריב כדי לנצל את הלילה כמה שיותר ללימוד, ובפרט בחו"ל שהלילה קצר, ואפי' קידוש יש מתירים מהאי טעמא בבין השמשות דחשיב כלילה לענין זה. (יוסף אומץ למחר"י יוזפא סי' תת"נ, ובנוהג כצאן יוסף עמ' רט"ו)]

אמנם בשו"ת התעוררות תשובה ח"ב סי' נ"ו כתב שלא נגרע התמימות ע"י שמקבל תוספת יו"ט משום שכשמקבל תוספת יו"ט נגמר יום המ"ט ומתחיל יום החמישים ולא נחסר כלום מיום המ"ט, ודייק דבריו מהט"ז בסימן תרס"ח לגבי העושה תוספת יו"ט בשמחת תורה מבעו"י שכשעושה קידוש אין לברך לישב בסוכה מכיון שהוסיף מחול על הקודש כציווי תורתנו כבר הלך חובת היום והרי"ז כמו לילה ממש והפה הקדוש שציווה עלינו סוכה התיר לנו אחרי שקיבל תוספת יו"ט דשמיני עצרת, אמנם לענין ק"ש וספירת העומר שזמנם דווקא בלילה והם לא מפריעים לו לקבל התוספת ימתין לערב אבל לברך לישב בסוכה לאחר קידוש של יום הרי זה סתרי אהדדי ולא מברך, וא"כ ה"נ כאן מכיון שא"א בלי לקבל תוספת יו"ט ע"כ התרנו להדליק נרות ולקבלו, ומשום הכי לא נחסר בתמימות עי"ז דהוי כלילה גמור, אבל מה שאפשר להמתין ללילה ולא מפריע למצוות התוספת (מעריב וקידוש) ממתינים לערב ממש, וכך אפשר להסביר גם למהרש"ל החולק על הט"ז ולא סובר שבקבלת התוספת נהפך ללילה ממש אבל עכ"פ נגמר יום המ"ט עי"ז ושפיר מקיים תמימות עי"ז. וכן כתב בחוט שני שגם בשבועות יש תוספת יו"ט וידליקו מבעוד יום ואינו מגרע בתמימות שעדין ממשיך יום המ"ט ורק יש איסור מלאכות, אבל קידוש ומעריב אסור שהם מפקיעים את יום המ"ט ומתחילים את יום החמישים, והטעם שאסור להפקיע את יום המ"ט כתב משום שכל יום מימי הספירה צריך להיות ספור מתחילתו לסופו וכמשתחיל יום נ' באמצע יום המ"ט זה חסרון במ"ט.

דווקא לברכת שהחיינו..]

וכן הגרש"ז אורבך נהג לומר גם שהחיינו בשבועות מבעוד יום ככל יו"ט וכנראה הבין שהחסרון לפני חשיכה הוא רק של תמימות והראיה שביו"ט שני א"צ להתמתין עד חשיכה וא"כ שפיר שמקבל יו"ט נשלם התמימות. ובפרט שגם טעם שחסר למ"ט אינו ברור כ"כ שהלשון של שו"ע הרב הוא שכשמקדימים מעריב זה "כמו" שחסרו מעט ולכן לא חששו.

ד. בדיני תוספת שבת ויו"ט ושלכתחילה לא מספיק ע"י פרישה ממלאכה בלבד.

אמנם יש לעיין למה לא מספיק פרישה ממלאכה לקיום מצוות התוספת בשבועות ולא יצטרך לקבל בשבועות יו"ט בפה ובהדלק"נ וכך לא יפסיד תמימות ויקיים מצוות התוספת כראוי. ונבאר הדברים: לרוב הפוסקים תוספת שבת ויו"ט דאורייתא (משנ"ב רס"א ס"ק י"ט) ולכתחילה יש לקיימה ע"י קבלה בפה שמקבל ע"ע תוספת שבת ועדיף ע"י אמירת דבר שבקדושה (מזמור שיר וברכו וכד') ולאחריה אין אפשרות להתפלל מנחה לכו"ע - משנ"ב רס"א ס"ק כ"א ושו"ע רס"ג, ט"ו וס"ק מ"ג). ומטעם זה כתבו כל רבותינו שיש להקדים ולגמור שמונה עשרה של מנחה לפני השקיעה לכה"פ 5 דק', ובשש"כ פרק מ"ו סעי' ה' בשם הגרש"ז א כתב דעדיף להקדים ולהתפלל ביחידות מאשר להפסיד מצוה דאורייתא של תוספת"ש - ע"ש, וכן דעת הגריש"א והגר"ח פ' שינברג והגר"נ קרליץ בחוט שני ריש ח"ד, והגר"ש ואזנר (שבה"ל ח"י ס"ב) שתמה על המתפללים בזמן ביה"ש שהפסידו תוספת"ש משום שסברו שהקבלה הנצרכת לשבת ויו"ט היא שמקבל את כל קדושת השבת, ובלעדיה הפסיד תוספת"ש,

אמנם יש מקילים בשעת הדחק לקבל קבלת שבת של פרישה ממלאכה בלבד וסוברים שבזה מקיימים מצות תוספת"ש ויש אפשרות לקבלה ולאחריה להתפלל מנחה משום שאינה קבלה גמורה, וכן לאחריה מותר לעשות שבותים, לצורך מצוה. וא"כ לשיטתם אולי בשבועות מותר לקבל יו"ט רק ע"י קבלה זו, שהיא לא מפקיעה את יום המ"ט והיא לא מחסירה במצות התוספת? ואמנם בשבועות מותר גם הדלקת נרות מבעו"י (אפי' שהיא תמיד באשה קבלה גמורה) (משנ"ב רס"א ס"ק מ"ג) בכ"ז ראינו שהיא יותר קלה בעצם האפשרות שמועיל לעשות בה תנאי שלא מקבלת שבת) אבל קבלה גמורה שע"י דבר שבקדושה כמזמור שיר וכד' שהיא מפקיעה את היום הקודם כדברי הט"ז בס"י תרס"ח שעושהו ללילה גמורה תהיה אסורה. וגם לחולקים על הט"ז הוי קבלת עצמותו של יום שנאסר גם בשבותים אולי תהיה אסורה, ומה"ט גם שהחיינו יאסר, שהוי קבלה גמורה,

אמנם לא שמענו שמחלקים זאת לגבי קבלת התוספת עצמה וודאי שהותר לקבלה כמו כל ערש"ק ע"י מזמור שיר וברכו, והטעם שלא אוסרים קבלה גמורה כי ראינו לכל הנ"ל שסברו שיש להקדים מנחה ולא לסמוך על קבלה זו של פרישה ממלאכה בלבד וע"כ שסברו שהיא לא מספיקה לקיום המצוה דאורייתא ולכן לא רצו להפקיע בשבועות המצוה דאורייתא של תוספת אלא התירו גם קבלת שבת גמורה עכ"פ רואים שאין להסתמך על שיטה זו ולגמור מנחה אחרי השקיעה מאחר ועי"ז חסר בתוספת"ש בשלימות.

ולכאורה לפי הנ"ל איך מותר לברך שהחיינו בהדלקתם הרי זה לא סותר את קבלת היו"ט כשלא יברכו שהחיינו, וראינו בט"ז שכל דבר שאפשר להמתין ללילה ממש ממתנים כספירה וק"ש, וכמו שודאי שיש להמתין עם הקידוש יש להמתין עם ברכת שהחיינו לחשיכה וצ"ע, וביותר לטעמים הנוספים דלקמן קשה משהחיינו מבעו"י.

ב. מאחרים מעריב כדי לקיים מצוות ק"ש בזמנה שאינם ישנים בלילה ולא קוראים לפני השינה וישכחו לחזור ולקרוא ק"ש בחשיכה (שם).

ג. עוד טעם: "להורות נתן" ח"ז סי' ל"א: שמכיון ששבועות שונה מכל החגים והתורה לא כתבה לו תאריך ורק כתבה שיחול לאחר 50 יום מפסח א"כ כל זמן שלא נגמר 49 יום אינו יכול להתחיל עדין יום החמישים ומשוה"כ א"א לקדש עד חשיכה. וטעם זה שייך אף בנשים שאינן חייבות בספירת העומר ואינם צריכות להשלמת "תמימות" שעליהם להמתין בקידוש ללילה.

ד. הרוקח בסוף הלכ' פסח למד מהפסוק "תספרו חמישים יום" צריך לספור מ"ט יום אבל ביום 50 א"צ לספור שהרי נזכר בקידוש ותפילה, וכדאיתא בר"ה ב: "מנה מ"ט יום וקדש יום חמישים", רואים שסבר שגם יום 50 צריך ספירה ועושה זאת ע"י הקידוש, ומשוה"כ א"א להקדים קידוש לפני שנגמר 49 יום שלמים ורק אז יוכל לספור יום 50, אמנם מעריב סבר שאפשר להקדים בדיעבד שהוא רק למצוות תפילה ולא מקדש היום וא"כ לפי"ז גם שהחיינו אסור לברך מבעו"י דהוי כקידוש [וטעם זה שייך גם לנשים שאינן חייבות בספירת העומר].

ה. הנצי"ב בספרו "העמק דבר" (ויקרא כג - כ"א) דייק מהפסוק "בעצם היום הזה" שבשבועות אין תוספת יו"ט, ולכן ל"ש לעשות קידוש מבעוד יום כי עדיין לא הגיע זמנו ואפי' בדיעבד לא יצא, וראיתו שזה טעם ההמתנה בקידוש ולא משום "תמימות תהינה" שא"כ כל יום מימי הספירה היו צריכים להקפיד ע"ז ולא רק ביום האחרון, ועוד ראינו שכשסופרים שבועות אין חסרון בחסרון של שעה ורק כשסופר ימים מחשיבים שעה לחסרון (ע"ש) וא"כ לדבריו גם שהחיינו לפני חשיכה הוי לבטלה, אמנם דבריו מחודשים ולא מצאנו שאף פוסק הפקיע שבועות מהמצוה דאורייתא של תוספת יו"ט.

ויש ליישב מנהג המברכות שהחיינו מבעו"י גם בשבועות עפ"י שו"ע רס"ג ס"ד שאין להקדים או לאחר בהדלק"נ, וצריך להדליק סמוך לשקיעה שיהיה ניכר שמדליק לכבוד השבת, אמנם כשמקבל שבת מיד בהדלקתו נחשב סמוך לשקיעה מפלג המנחה, וא"כ ביו"ט ובפרט שיש שמברכות לפני ההדלקה אין מעשה שניכר שהיא מקבלת יו"ט בהדלקתה, שהרי גם ביו"ט מותר להדליק אש ולכן צריך לברך שהחיינו מיד אחרי ההדלקה ולקבל עי"ז יו"ט ושפיר נחשב הדלקה סמוך לחשיכה, וא"כ שהחיינו נצרך כדי לקיים מצוות התוספת, ולפי"ז מיושב גם הנוהגות לברך שהחיינו לפני ההדלקה שלא נחשב להפסק כיון שזה צורך ההדלקה שבלי לקבל יו"ט מיד סמוך להדלקה אינה יכולה להדליק כעת. (הגר"מ קארפ [אמנם המנהג שכשמדליק בזמן ההדלקה באותו העיר נחשב כבר סמוך לחשיכה וא"כ א"צ